

AFRİKA'NIN DİRİLİŞİNE DOĞRU

Eski/Yeni Sömürgecilik,
Çatışan Ufuklar ve Öze Dönüş

Avrupa'nın Bahtını Kararttığı Kıta
MUSTAFA AYDIN

Küresel Rekabetin Yeni Sahnesi
METİN ALPASLAN

Faşir'den Sonra Sudan
ABDULVAHHAB EL-EFENDİ

Trump, Hristiyanlık ve Nijerya
MEHMET FURKAN ÖREN

ALİ AKGÜN
Batı'nın Zevallı ve Biz

EMRE GÜNGÖR
Ötesi Berisiyle "Aile Yılı"

MUHAMMED A. ABDULMEVLA
Edward Said ve Zohran Mamdani

BURHANETTİN CAN
Gazze'de Zamana Yayılmış İşgal Harekâtı

SELİMİYE'NİN
RESTORASYONU MESELESİ
MUHAMMET ALTAYTAŞ

KÜLTÜREL
DURUMA DAİR
CİHAN AKTAŞ

TEOMAN DURALI
ÜZERİNE
ERCAN YILDIRIM

AHMET YÜKSEL ÖZEMRE'NİN
NİYAZI SAYIN'I
KAAN KÜÇÜK

TEOMAN DURALI: ALMAN İDEALİZMİNDEN TÜRKLÜĞE, KAMUSAL ENTELEKTÜEL ROLÜNDEKİ FELSEFECİ

ERCAN YILDIRIM

Düşünce terkiptir. Farklı ekollerin, etnik-kültürel kimliklerin, söylemlerin, disiplinlerin hatta değer yargılarının bir hedef ve ideolojik yönelimde birleşmesi düşünceyi besler, geliştirir, büyütür. Bir ülkenin, bir milletin farklı siyasi dönemleri bile birbirini nakzedecek derecede değişik hadiselerle, fikirlere yönelebilir. Entelektüel/mütefekkir bu evrede hakikati dile getirmekle mükellef olduğu gibi zorlu süreçte milletin selamete kavuşması için gerekli fikrî, siyasi görüşleri bütününe katılmasa bile öne sürebilir. Kamusal entelektüel ya da aydın tam da burada kendini gösterir. Ülkenin yaşadığı çıkmazdan, buhrandan kurtuluş için inandığı, tecrübe ettiği düşünceleri serdeder, hatta tarihsel kesitten örnek olay vasıtasıyla kendi şahsi ilkelerine mugayir reçeteleri yazabilir. Entelektüel itkilerle milletin ihtiyaçları kesiştiği gibi çelişe de bilir.

Entelektüel sorumluluk bazen kustuğu kanı kızılıcak şurubu diye sunmayı gerektirir! Türk düşünce hayatı içinde Şaban Teoman Duralı, çok yönlü ilgileri, epistemolojik birikimi olan bir isim. Yazdıkları ya da konuştuklarının ötesinde bizatihi kendisi bir terkip... Metinleri ve

konuşmalarıyla özellikle 2010'lu yıllardan itibaren akademisyenliğinin ötesine geçerek tam bir kamusal entelektüel hatta bilhassa Gezi'den sonra organik aydın hüviyetine bürünmüştür.

Teoman Duralı'nın asıl yetkinliği felsefe üzerinedir. Çok ciddi bir dil entelektüeli. Zaman zaman kendisi için yapılan filozof nitelemeleri düşünce hayatımızda çokça rastladığımız yüceltme hastalığının bir neticesi. En baştan belirtmek gerekir ki Duralı bir filozof değil felsefeci, kamusal entelektüel, organik aydın. Duralı'nın filozofluğunu belirleyen bir ontolojisi, metafiziği, epistemolojisi bulunmuyor. Daha çok aktarmacı ve terkipçi. Bu nedenle bir filozoftan çok felsefeci-entelektüel yani mütefekkir kimliğinde...

METODOLOJİSİ TERKİBE DAYANIR

Bir tarafta Alman idealizmine yaslanan felsefi görüşleri, bir taraftan annesinin Alman, eşinin Fransız olması, öte yandan babasının Türk ve kendisinin de etnik-kan bağına dayanmayan Türklüğü benimsemesi varoluşunun tamamıyla bir terkipten müteşekkil olduğunu gösterir. Biyoloji felsefesinden dile, reel siyasetten devlet

tasarımına kadar çok boyutlu ilgileri bu terki-bin bir başka boyutunu içerir. Teoman Duralı terki-bi aynı zamanda ayırıştırma da dayanır. İslâm düşüncesini sarsan, Müslümanları Batı karşısında yenilgiye uğratan modern bilimi bariz biçimde ayırıştırmaya, analiz etmeye çalışır. Hatta modern bilimin din ile münasebetini ele alan, onu Türkiye’de tarikat ve cemaatlerin bil-hassa Nurculuğun dini, Yaratanı bilmeyen genç-ler yetiştirdiği argümanını da destekleyerek de izah eden (Duralı, 2009a) bilim üzerinden emperyalist tutumları da açığa çıkaran Duralı, kendi çağının teknoloji-bilim anlayışını da “tek-noloji bilim kitlelerin afyonudur” (Duralı, 2009, 23), sözleriyle, Marx’ın cümlesinin tersinden ifadesiyle anlatır.

Bir yandan akademik açıdan biyoloji felsefesini geliştiren, bilimi kendi mantığı içinde analiz eden Duralı aynı zamanda Müslümanların daha vulger tarzda sloganlaştırdığı bilim-teknoloji-Batı medeniyeti karşıtı argümanları sıralar. Hemen tüm Müslüman ilim adamlarında, Batı’ya karşı savunma geliştirme ve meydan okumaya çalışan aydınların genelinde olduğu gibi argümanları yine ötekinin ters çevrilmesiyle ilgilidir. Belki akademik çalışma, düşüncenin arkeolojik kazısı deyin Müslümanların geneline yansıyan “Batı medeniyeti İslâm medeniyetinden aldıklarıyla bizi geçti” argümanını kendi alanı biyoloji felsefesi ve Darwin üzerinden anlatarak ele alır ve Darwin’in İbn Miskeveyh’ten beslendiğini hatta yekten aldığını iddia eder. (Duralı, 2018)

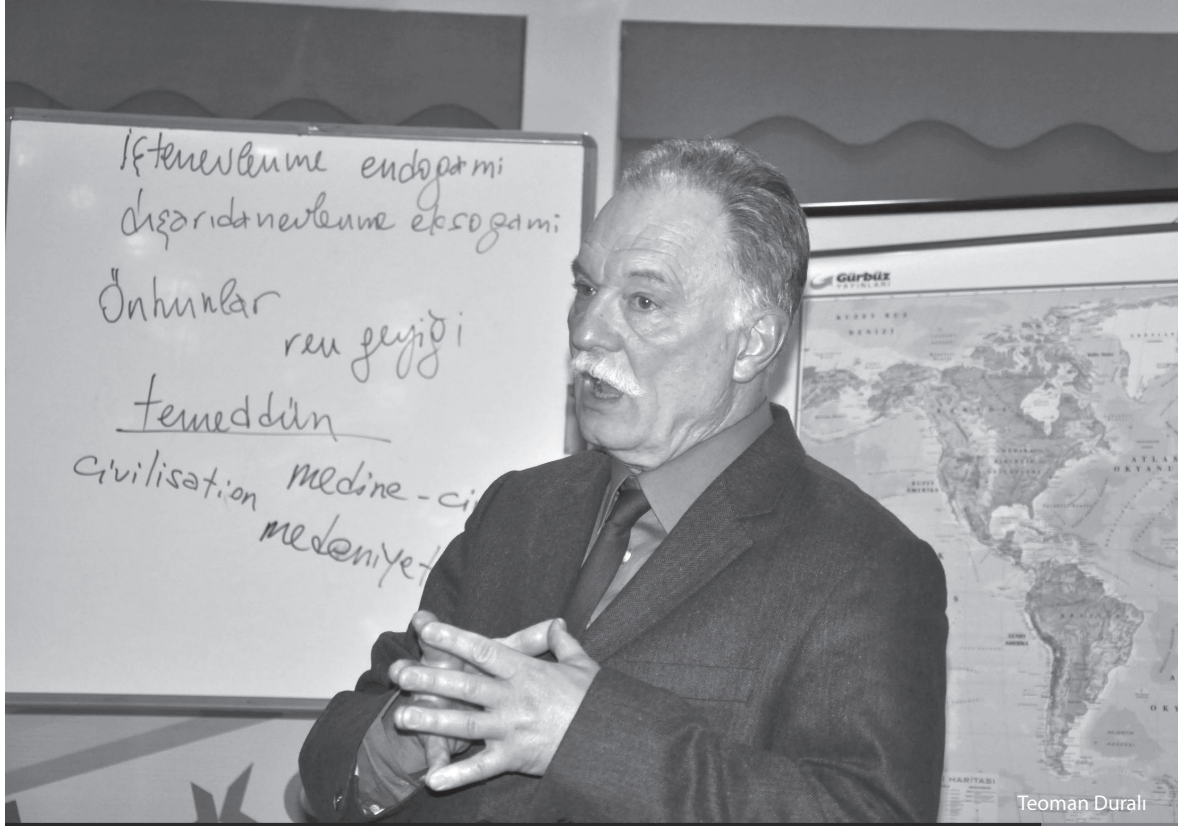
Tüm hakiki entelektüeller gibi Duralı da kendi çelişkisini kamusallaştırarak milletin tarihi ve kaderiyle örtüştürerek aşmaya çalışır. Türk tarihinin ırk değil dava tarihi olduğunu söyler (Duralı, 2013), kavmiyetçiliği, ırkçılığı mikrop simgesiyle anlatıp Osmanlı’yı bunun yıktığını ifade ederken (Duralı, 2020a) aslında biyoloji felsefesi çalışması, annesi ve babasının milletlerinin farklılığı nedeniyle “kan” a bir şekilde aşına, bu genetik durumun toplumları ve tarihi inşa ettiğinin bilincindedir. Bir şiirinde “damarlarımızda dönen dolaşan / Kızıl kan / bizi birleştiren / Kardeşliğe götüren” (Duralı, 2011, 21) diyen Duralı bu kan, etnik aidiyetler, soy bağlarını tesirlerini bildiği için aşmaya çalışır.

Onun hayatı terkipten ibarettir; aile bağları dört farklı millete, kültürel beslenmesi İslâm, Türk, Batı ve hususen Almanlığa, çalışma alanları çok disiplinliliğe dayalıdır.

Özellikle post-küreselleşme, yeni popülizmler çağında ırk ve kanın nasıl yıkıcı sonuçlar doğuracağını biyoloji üzerinden güç istenci devşirmeye çalışmanın cazibesini bildiğinden din, kültür ve tarihi birliktelik temalarını öne çeker. Kamusal entelektüel ya da organik aydın aşamalarında Türkiye’de küresel-ulusal çekişmesinin en yoğun yaşandığı 1990’ların son çeyreğinde *Omurgasızlaştırılmış Türklük*’ü kaleme alırken (1998), bunu AK Parti iktidarının neoliberal siyasallık ve etnik-kültürel ayrışmaların devlet mekanizmasını örselemeye yöneldiği 2010’da kitaplaştırır.

Kutadgu Bilig dergisiyle felsefe ve dil üzerinden bir inşa çabasına giren Duralı, küreselleşmenin, neoliberalizmin en yoğun zamanlarında adını sonradan *Çağdaş Küresel Medeniyet*’e çevireceği *Çağdaş İngiliz-Yahudi Medeniyeti*’ni, aka-binde sanki buna cevap ve devam mahiyetinde *Omurgasızlaştırılmış Türklük*’ü kaleme alır. Bu anlamda bir entelektüelde olması gereken “ne-yin ipliğini pazara çıkarmış, neyi teklif etmiş, hangi anlayışı kırmış, nelerle hesaplaşmış” gibi nitelikleri karşılar.

Dünya sisteminin Anglosakson vasfını belirtirken aynı zamanda İngiliz-ABD-Anglosakson-Yahudi medeniyetinin Cermen-Türk karşıtlığını da böylece ortaya koyar. Neoliberal çokkültürlükçü siyasal dönemin bir nevi Weimar Almanya’sını andırır dağınıklığına karşın bilhassa Gezi sonrası milli-yerli özellikle Cumhuriyet evresinde çok daha fazla rol alan Teoman Hoca, ırkçılığa muhalefet şerhini düşerek Osmanlı vurgusu ekseninde hem güçlü devlet hem birlik-beraberlik vurgusuna yönelir. Bu manada tam bir organik aydın hüviyetiyle Batı, özellikle Anglosakson dünya sistemine zaman zaman romantize hâl alan tarihî vurgu, baskın görev ahlakçı felsefe, güçlü devlet-toplum talebiyle cevap verir. Dönemi içinde *Omurgasızlaştırılmış Türklük*, tespit ile beraber bir onarım ve tarihe çıkma tavrını da barındırır.

İSMET ÖZEL İLE PARALEL OKUMA

Teoman Duralı'nın bu dönemki yaklaşımlarını bir biçimde İsmet Özel ile paralel okuyabiliriz. Duralı neoliberal ve postmodern çokkültürlükçü siyasallığın, küreselleşme ile kültürleri ezen burjuvanın dünya sisteminin karşısına 1998'de 'Türklük'ü makale olarak yayımlarken 2000'de de *Çağdaş İngiliz-Yahudi Medeniyeti*'ni kaleme alır. İsmet Özel'in, içinde Yahudilerin, ABD'nin, kapitalist merkez-çevre modelinin bulunduğu dünya sistemine ilişkin yazıları 1977'deki köşe yazarlığına kadar gider. Necip Fazıl, Nurettin Topçu gibi ilk dönem İslâmcılarının genelinde de görülen Türkiye'nin üstündeki Yahudi-mason etkisini daha ileri düzeyde komploculuğa taşıyan İsmet Özel'e mukabil Duralı daha kavramsaldır. İsmet Özel köşe yazılarında 28 Şubat'a doğru Türklük vurgulu yazılara başlar-ken bunu milenyumda aşıkâr kılar.

Her iki isim de küreselleşmenin, neoliberal dünya sisteminin milletleri ve kültürleri gerileten etkilerine karşı İttihâd-ı İslâm, hilafet, imparatorluk ile değil Türklük ile mukavemet göster-

me yolunu seçer. İsmet Özel "İslâmcı mısınız?" sorusuna "hem de nasıl" diye cevap verirken Teoman Duralı İslâmcılık terimine şiddetle karşıdır (Duralı, 2010, 109)... karşıtlığını taşra aydını gibi eklere vurgu yapıp vulgarize ederek anlatır. Üstelik din-dünya işlerini laiklik altyapısıyla izah ederek: "Öteden beri bu İslâmcılık lafına ifrit oluyorum. İslâmcılık olağanüstü zararlı, anlamsız bir laftır. Üstelik -cılık toplumculuk, sermayecilik gibi Türkçede ideolojiye getirilen bir takıdır. İslâm, esas itibarıyla insan elinden çıkma değil. İslâmın kendini tarifinde bu var. (...) Müslümanlığın temel iddiası da her din gibi manevi kökenli olmasıdır. Bu "-cılık" ekiyle insanı bir yafta asmak, İslâma büyük bir büh tandır. İslâm doğrudan doğruya dünya işlerine karışmaz. Karıştırırsanız bozarsınız. Dünya işlerinde haklılık ile haksızlık vardır. Haksızlığın ortaya çıktığı yerde, bu İslâma hasredildiğinde, din olma özelliğini yitirir." (Duralı, 2020, 454)

İsmet Özel'in Türklüğünün muhtevasına, İslâm dışı herhangi bir mit, kültür girmez; kan-klan-soy tarihsel bile olsa yer tutmazken Duralı

Felsefesini, şahsi niteliklerini, çok yönlü dil, kültür ve fikri yapısını kendine özgü üslubuyla birleştiren Teoman Hoca, Türkiye'nin özellikle Gezi sonrasındaki dönemine argümantasyon desteği sağlayarak kamusal entelektüel, organik aydın vazifesini, o çok değer verdiği görev ahlakı çerçevesinde yerine getirir.

kitabına, yalnız Çin kroniklerine dayalı İslâm öncesi bozkır kavimleri ve âdetlerini günümüz için bile emsal gösterecek denli yerleştirmiştir. Küresel sisteme karşı Erdoğan'ın "Dünya beşten büyüktür!" dediği dönemde Duralı Cumhur İttifakı'nı bir şekilde destekler, Cumhurbaşkanlığı Politikalar Kurulu üyeliği de yaparken İsmet Özel 2023 seçimlerinde Cumhur İttifakı'nı desteklemiştir.

NASYONAL SOSYALİZM TESİRİNDE MİLLÎ-YERLİ ORGANİK AYDIN

Teoman Duralı'nın özellikle Gezi olayları sonrasındaki tutumu, Weimar konjonktüründen çıkışa yatkın tezlerle de bağlantılıdır. Onun bir filozof olmaktan çok kamusal entelektüel ve organik aydın duruşu, bu dönemde kamunun ihtiyaç duyduğu söylemlere, bilhassa iki dünya savaşı arasındaki tarih vurgusunun benzerini güncellemesine bağlı. Bu açıdan 1990'lardakine benzer Çözüm Süreci sonrasında de bir Türk kimliği teşekkülünün gerçekleşmesinde *Omurgasızlaştırılmış Türklük*'ten faydalanıldı. Zaten nehir söyleşisinde yanlış bilindiğine inandığı Nasyonal sosyalizmi yazmak istediğini açıkça söyler. (Duralı, 2020, 484) Aslına bakılırsa *Çağdaş Küresel Medeniyet*'te Hitler'in millî toplumluluğuna da değinir. (Duralı, 2003, 121)

Hegel, Fichte ve genel manada Alman felsefesindeki ben-öteki, efendi-köle dikotomisi üzerinden kurguyu belirleyen Duralı *Ben* olarak Türklüğü *öteki* olarak da İngiliz-Yahudi medeniyetini görür. Bu açıdan onun kendilik fikrini İslâm, Türklük, ahlak ve devlet şekillendirir. Fakat gerek *Omurgasızlaştırılmış Türklük* gerek söyleşilerinde Türklük fikri çok flu, muğlaktır; gaza, cihad vurgusu kitaplarında çok zayıf ama ömrünün son yıllarında organik aydın döneminde baskındır, İslâm'ı da şeriati, toplum ve kamu düzenini içine alacak biçimde görmez, daha çok klasik milliyetçiler gibi kavmi Türk-

lüğün bir yapıcı, kuşatıcı saiki şeklinde misyon biçer. Zaten nehir söyleşisindeki "inanayım inanmayayım mensubu olduğum toplumun dini İslâm" sözü mensubiyet ve kök meselesinde hep arafta durduğunun ifadesidir.

Teoman Duralı 2013 sonrasında özellikle 2016'dan itibaren eko-politik gidişata eleştirel katkılarda bulunacak evsafaftaydı. Televizyonda ki felsefe dersleri kendisinin tanınırlığını artırsa da temel lise seviyesindeki anlatımı yerine fikir hayatını ve siyasal alanı yönlendirebilecek çıkarımlarda bulunabilirdi. Muhtemelen Cumhur İttifakı ve millî-yerli dönemi "kötü uygulanan iyi fikir" şeklinde, ehven-i şer görüyordu. Bu dönemde güçlenen "üst akıl" cılık, şer güçler, illuminaticilik eksenli komplolar hem onun *Çağdaş İngiliz-Yahudi Medeniyeti* kitabı hem genel fikri yapısına uygundu. Hâliyle Cumhur İttifakı entelijansiyası bu üst akıl komploculuğunda kitaptan faydalandı. Bu dönemde iktidarın desteklediği klasik Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören gibi isimlerden yetersizlikleri nedeniyle faydalanılamadığı için Teoman Duralı gibi birikimli bir kaynak buna da teşne olduğundan kamusal entelektüel-organik aydın kisvesini benimsedi.

Belirgin bir Kemalizm karşıtlığını Duralı'da göremeyiz. Cumhuriyet Türkiye'sini Kemalizm'i ayırmadan bir devamlılık içinde ele alır. Usta bir düşünce adamı Teoman Duralı; Osmanlı yüceltmesiyle, *soysuzluk* dediği Tanzimat sonrasıyla, 1920'lerdeki "medeniyet değişimi"ne, yazının kaldırılmasına karşıtlığıyla Kemalizm'e mesafeli durduğunu gösterse de Kemalistlerin karşı oldukları paradigmaya bütünüyle bağlanamaz da... Klasik milliyetçi-muhafazakârlar gibi Osmanlı'nın devam ettiği fikrini bilhassa toplum hayatı ve kurumlar üzerinden okur: "Ben bu anlamda hanedancıyım, Osmanlıcıyım; bunu söylemekten de yüksünmüyorum. (...)

Burası dingonun ahırını mı Mustafa Kemal Paşa elini kolunu sallayarak Anadolu'ya adım atabil-
sin? Halife-Padişahın tayin edip gönderdiği ko-
mutandır diye Mustafa Kemal Paşa ilk günden
itibaren Anadolu'da, Kazım Karabekir Paşa gibi,
kendisinden daha rütbeli subaylar dâhil, askeri-
mülki zevattan hüsnükabul görüyor.” (Duralı,
2020, 206, 207)

Mustafa Kemal ile iki kurumun din ve aske-
riyenin gittiğini belirten Duralı, kesinti ve
kopuş söylemlerine itibar etmez, Hunlardan
bu yana devletin halkı, milleti belirlediğini
iddia eder. Bu açıdan devleti, Türk kimliğini,
Osmanlı'yı asıl görür. Erdoğan'ın başarısını
anlatırken nitelediği gibi aile, ahlak ve inanç
üçlüsü yine toplum-devlet katmanında bu
sürekliliğin unsurlarından, temellerindendir.
Kemalist Cumhuriyet'in askeriye ve dine dar-
besinden sonra ilk millî öğrenim kurumunun
imam hatipler olduğunu ifade eden Duralı,
Cumhuriyet'in yüzgeri ettiği eğitim ve ailenin
toplumu böldüğünü de belirtir. (Duralı, 2020,
206-215) Bizde din karşıtlığının doğrudan İslâm
düşmanlığıyla bir olduğu fikrindedir Teoman
Hoca. Heterodoks faaliyetleri yurt bütünlüğü
bakımından değerlendirip muhalefet etmesi bir
yanıyla İslâmî kesimin Kemalizm'le etkisizleştiril-
mesiyle bağlantılı.

Teoman Duralı sözlerinde, yazılarında dışa
çok açık hatta yer yer evrenselci temalara yer
verirken bazen de son derece kapalı hatta bir
ulusalcı gibi tutum takınabiliyor. Türkiye'nin
mülteci memleketi hüviyetini rahatlıkla belirtir.
Ona göre Osmanlı Müslüman ama Cumhuriyet-
çi değildir, enteresan biçimde İttihatçılığın CHP
ve Demokrat Parti'de sürdüğünü ifade ederken
Celal Bayar ve İsmet İnönü vasıtasıyla derin
devletin varlığını sonraları da devam ettirdiği-
ne inanır. Hâliyle İttihatçılık bir şekilde derin
devletin kendisidir.

Bazı konularda uzun uzun izahlar getirmeyi
tercih eden Teoman Duralı mühim hadiselerde
bile kısaca mottovari çıkarımlarla sarıh bir dü-
şünce serdedir. DP'nin kapitalizmin yerleşmesi
için demiryolu yerine karayoluna yöneldiğini,
Rus Devrimi'nin aslında bir Yahudi devrimi ma-
hiyeti taşıdığını, İslâm'da aklın Hristiyanlıktan
önde geldiğini, Yahudilerin ticaret, Avrupalıla-
rın akıl ve metafizik, İslâm'ın akıl, kapitalizmin

de Adam Smith öncülüğünde İngiliz ve iktisat
karakter taşıdığını bir çırpıda söyleyiverir. *Ku-
tadgu Bilig*'deki dil söylemi kullanışlı gelmediği
için çok da ilgi görmez. Dil devrimine karşıtlığı
çok nettir. Fakat kendisi ne derece dil ve felsefe
alanlarına yönelip kurucu çalışmalar yapmak
istese de verim alamaz; Türklerin felsefeye
eğiliminin bulunmadığını Almanların kavram-
sallaştırmalarla felsefe yaptığını, Türkçenin ve
milletin buna yatkınlık içermediğini düşünür.

Onun dil, felsefe, biyoloji felsefesi, ahlak gibi
çalışmalarından çok *Omurgasızlaştırılmış
Türklük, Çağdaş Küresel Medeniyet* eserleriyle
çok tuhaftır röportaj ve konuşmaları, özellikle
vulgar modern bilim kritiği daha çok ilgi görür.

ÇATIŞMADAN BİRLİĞE...

Teoman Duralı evde iki ayrı medeniyet ve
kültür çatışmasıyla büyürken aslında birbirine
yakın ideolojik eğilimleri olan mensubiyet-
ler barındırır. Annesi Alman, babası Türk'tür
ama aynı zamanda Çerkez köklere de sahiptir.
Hâliyle üç farklı ırki özelliğe İslâm ve Hristiyan-
lık ile beraber sonraları eşinden dolayı Fransız-
lık da eklenir. Genel manada romantik, tarih
ve değerlerle evrensel kuşatıcılık misyonlarına
sahip iki kültür ve medeniyet nedeniyle Duralı
aileye, inanca ve ahlaka, bununla beraber millet
ve devlet nosyonlarına da önem verir. Annesi ve
Kant ona görev-ödev ahlakını yerleştirir. İffet,
sadakat gibi değerlere sonraları İslâm ahlakın-
dan doneler ekler. Duralı anne ve babasının
farklı milletlerden olmasını mantıki ve ırki
köklere dayandırarak meşrulaştırır, *Omurga-
sızlaştırılmış Türklük*'te. Türklerin dışevlilikler
vasıtasıyla büyüdüğünü, imparatorluk aşaması-
na geldiğini, babasının Alman tercihini doğru-
larken soyun atadan devamını zikrederek de
yine “Türk” kimliğini kurtarmış olur!

Kant ilgisine Gazali'yi de ekleyerek bu atmosferi
tamamlar. Asıl peşinde olduğu felsefe canlılıktır,
hayata katılma her iki milletin ve kültürün ge-
nel hususiyetleri arasında yer alır. Oluş fikri bu
milletlerle beraber Teoman Hoca'da baskınlık
kazanır, *insan-oluş*'a yer verdiği kadar *Türk-
oluş*'un genel ilkelerini yazmaz ama!

Duralı her ne kadar soyun devamını erkeğe bağlasa, kavmiyetçiliği dilinden düşürmese de ırkî milliyetçiliğe karşıdır. Almanların Germenciliği bize Harbiyeliler vasıtasıyla yerleştirdiğini, bunun Türkçülük şeklinde güçlendiğini belirtir. Almanlar Türkçülere köklerinin Orta Asya'ya dayandığını, İslâm öncesi de büyük olduklarını sufle ederek İslâm'sız Türklüğün tohumlarını atmışlardır. (Duralı, 2020, 128)

Teoman Duralı İngiliz-Yahudi medeniyetine Almanlığın uygun olmadığını, Nazilerin bunun yansması olduğunu belirtirken, dünya sisteminin Birinci Dünya Savaşı'nı İslâm medeniyetini ve onu ayakta tutan Türk kültürünü yok etmek için çıkardığını söyler. Duralı'nın düşüncesinde ahlak, metafizik, dirim, hakikat ve kültür insan-oluş'un, kendi-oluş'un temel tetikleyicileridir. (Duralı, 2006) Hâliyle bir tarafı Alman bir tarafı Türk olan Teoman Hoca cari dünya sisteminin doğrudan hedefindeki potansiyel düşmanlarından; Hoca da zaten bunu (*Çağdaş Küresel Medeniyet*) ve *Omurgasızlaştırılmış Türklük*'ü yazarak göstermiş, misyonunu belirginleştirmiştir.

ÇAĞDAŞ İNGİLİZ-YAHUDİ MEDENİYETİNİN TOMOGRAFİSİ

Çağdaş Küresel Medeniyet Türklük ve Almanlığın ötekisidir ya da bir başka söyleyişle çağdaş küresel medeniyetin karşıtları bu iki kültürdür. Teoman Duralı buna ilaveten çağdaş küresel medeniyetin bilkuvve tek rakibinin İslâm medeniyeti olduğunu belirtir. Slovaj Zizek Duralı'dan 15 yıl sonra bunu teyit eder. Daha 11 Eylül gerçekleşmemiş ama medeniyetler çatışması tezi yürürlüğe girmişken Duralı bu gerçeği çok net belirler. Teoman Hoca millet olarak bizim çağdaş küresel medeniyeti anlamadığımızı da iddia eder. Ona göre çağdaş küresel medeniyet madde, para, maliye, iktisat döngüsü içinde Fransız İhtilali'nin eşitlik, kardeşlik, hürriyet ilkeleriyle beraber doğan dindışlılıkla eş değerdir. Tanzimat tam da bizim bu değerleri monte etmemizle ilgilidir. Duralı burada bir yandan da kapitalizmin tomografi-sini çekerek meselenin bir tarafındaki George Llyod'un "Türkleri Orta Asya'ya sürme" niyetle-rini de bildirir.

Kapitalizmin İmparatorluğa gelişine rağmen bir müteşebbis sınıfının, burjuvanın bulunmadığını izah ederek normal yollardan yani iktisadi ve siyasi olanı bütünüyle Batı'ya eklemlenerek çağdaş küresel medeniyete giremediğimizi ancak Lozan sonrasında, hilafetin kaldırılması, harf inkılabı gibi uygulamalar neticesi devletin İslâm ile irtibatını kestikten sonra bu medeniyete dâhil olduğumuzu iddia eder. Aslında bu da büyük oranda kültürel boyutta geçerlidir; Türkiye'yi hiçbir zaman dünya sistemi çevreden merkeze yaklaştırmamış, ağır sanayiye müsaade etmemiştir.

Çağdaş Küresel Medeniyet'teki Yahudilik mevzuu, Hitler'in millî toplumculuk vurgusu nedeniyle aslında Teoman Hoca ırkçılık yapıp yapmadığına da izah getirir. Meselesinin Yahudilikle olmadığını asıl Yahudi düşünce sisteminin karşıtlığını açıklama durumuna geçer. (Duralı, 2003, 22) *Çağdaş Küresel Medeniyet*'te Yeniçağ'ın dindışılığı ile önceki dönemlerin dine açıklığını ayırır Duralı. Zaten Hristiyanlık sömürü ve sömürgecilik karşıdır. (Duralı, 2022a, 399; 2022, 199) Batı medeniyetinin modern hâlinin ahlak bakımından büyük zaafı barındırdığını ifade ederek laik-seküler dünya sisteminin büyük hasarlar bıraktığını belirtir. Çağdaş küresel medeniyet yeryüzünde ilk kez bu kadar geniş bir yayılıma sahip olmuştur. Bu medeniyetin doğumunda Descartes'in Kartezyen felsefesine özellikle temas eder Teoman Hoca, sekülerizm, pozitivizm, rasyonalizm etkisinde maddeci mekanik bu yeni düzenin iktisadi-siyasi faaliyetlerle insanları etkilediğinin altını çizer.

İngiliz-Yahudi aklının öncelikle ihtiyaçları ürettiğini, tüketimi kamçıldığını, kâr hadlerini yükselttiğini, yeni para sistemiyle de çok ciddi bir sömürü mekanizması kurduğunu anlatır. Teknolojinin bu dönemde kendi başına çıkmadığını, belirli bir zihniyetin İngiltere, Fransa, İtalya'da şekillendirdiğini, çıkara dayalı işleyişi ifade eden bir mekanizmanın sonucu geliştiğini yazar. (Duralı, 1997, 14) Yoksa teknoloji, bilim kâr getirmez. Üretimin, gücün zorunlu total para ve sermaye ile sağlandığını, para kimde ise gücünün o olduğunu ifade eden Duralı, kârı sürekli artırmanın düzenin sürdürmek için zorunluluğunu aktararak Anglosakson dünyanın, Yahudilerin ve masonların dışında hiç kimse-

nin bu kâra ortaklık edemeyeceğini savunur. Zaten dünya savaşları da bunların yalnız kazanma, kimseyi kâra yaklaştırmama tutumlarından çıkmıştır.

Teoman Duralı'nın *Çağdaş Küresel Medeniyet* benzeri bir kitap Türk düşüncesinde neredeyse yok fakat oradaki yaklaşımlar, "dünyayı Yahudiler yönetiyor" türü tezler milliyetçi-muhafazakâr-İslâmcı kesimlerde çok güçlü. Duralı bunlara daha çok teolojik muhteva eklemiştir. Kitabın felsefi boyutu da yeterince derin, kuvvetli değil, genel geçer modernite temelleri üzerinden okumalar yapıyor Duralı. Hristiyanlık ve Yahudiliğin Batı medeniyetine tesirinin düşmesi, klişeye varan ve kitabın yazıldığı dönemlerde orijinalliği de kalmayan modernitenin dini, inancı yok ettiği görüşleri de cabası... Komploculuğa varan "dünyanın sahipleri" söyleminin merkeze yerleşmesi kitabın sıkletini azaltıyor. Üstelik İngiliz-Yahudi medeniyetine ezoterik içerikle yaklaşmak menfiliği artırmaktan çok azaltıyor.

Çağdaş küresel medeniyet konusunda Teoman Duralı'nın eko-politik zaviyeyi çok daha etkili kullanması gerekirdi. Kapitalizmin ekonomik temelleri yine "para Yahudi ve masonların elinde kimseyi ortak etmiyorlar" tutumu kitabı ve tezi, meselenin ciddiyetini de düşürüyor. Werner Sombart'ın *Burjuva, Kapitalizm ve Yahudiler*, Max Weber *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*, Immanuel Wallerstein'in *Modern Dünya Sistemleri*, Samir Amin, David Harvey çalışmaları bir tarafa Türkiye'de Şevket Pamuk, Niyazi Berkes, Zafer Toprak gibi isimlerin kapitalizm okumalarındaki esaslı yaklaşımları hatta Nurettin Topçu'daki teknoloji, tüketim ve ABD kültürü eleştirilerindeki üslup ve içerikten hayli uzak *Çağdaş Küresel Medeniyet*. Birtakım belirlemeler ihtiyaçların değil isteklerin üretilerek ekonominin işlediği türünden tezler mühimken küresel medeniyetin biyoloji felsefesinin konularıyla kritik edilmesi de gözlenmiyor. *Çağdaş Küresel Medeniyet*'in en bariz hususiyeti ve kıymeti küresel akıntıya katılmaya meraklı Türkiye'nin ve milletin, "öteki"ni bilmesinde ve tanınmasında ciddi bir referans ve şuur sağlamasında...

TÜRKLÜK; ÇIKIŞI TAM ZAMANINDA YAPMAK

Teoman Duralı'nın Türklük vurguları küreselleşme ve medeniyetler çatışması tezinin en hararetli döneminde gelir. Küresel medeniyetin tüm kültürleri, dinleri hizaya getirmeye çalışan, bir örnek toplumlar ve bireyler inşa etmeye yeltenen doktrininde *Omurgasızlaştırılmış Türklük*, aidiyetleri öne çıkarır. Duralı'nın Türklüğe ilişkin kanaatleri kitap ve makalelere göre değişir... *Omurgasızlaştırılmış Türklük*'te yer yer Gökaltı tonda kimi zaman Atsız kadar olmasa da kan ve kemik kardeşliğine atıfı iken nehir söyleşisindeki vurgularıyla çoğunlukla Anadolucuların dile getirdiği ve İslâm'ın belirginleştiği anlayıştadır. Bu topraklardaki "Türk kültürü"nü tamamına yakınının İslâm'dan neş'et ettiğini, Orta Asya'dan çok az done geldiğini belirten Duralı, "İslâm Türkün astarı, İslâm'ı çıkarınca Türklük sönüyor", "Arap ve Acem'den İslâm'ı çıkar devam ederler ama Türk edemez" sözleriyle "Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur" eksenli dönemin kan-ırk yönelimli anlayışına karşı çıkar. (Duralı, 2020, 43, 107, 139-140, 219)

Orta Asyacı-Anadolucu çekişmesinde yönünü Anadolu'ya çevirirken kandan çok İslâmî kültüre ontolojik bağlılık sergiler. *Omurgasızlaştırılmış Türklük*'te bunu halifenin koruyucu misyonuna bağlar Duralı... Türkleri bilfiil değil bilkuvve algılar, kana değil silah kardeşliğine ehemmiyet verildiğini, en bariz vasıflarını ise devlet kurup yönetme hüneri görür. Devleti ebed müddet, veli-gazi-alperen eliyle yani İslâm ile imparatorluk teşekkül ettirildiği de *Omurgasızlaştırılmış Türklük*'teki değinilerdendir. Bu devlete "ülkü devleti" diyen Duralı, Türklüğün "Ben kimim?" sorusuna verilen cevapta yer aldığını, kendini bilmenin, yeni bir medeniyet, ahlak ve sanat ile ahlak inşasının sonucunda şekillendiğini de ifade eder. Burada Osmanlı ile değil ama İslâmî ontolojiyle kesinti ve kopuşu Cumhuriyet'in dil devrimiyle yaptıklarını iddia eder; hafızayı sıfırlamak aslında benliği, kendiliği yok etmektir: "Devrim dediğimiz olay, topyekûn bir geçmişin inkârıdır. Bütün kurumlara bu yayılır. Müslüman Osmanlıdan gelen hatta Müslüman olmayan ama uzak geçmişimizden Osmanlı üzerinden tevarüs ettiğimiz ne türlü değer varsa iptal edilmiştir." (Duralı, 2015, 15)

Halifelğin ilgasının, inkılapların İslâmsızlaştırma manasına geldiğini belirten Duralı Türklerin savaşçılığının ellerinden alınmak istendiğini, İngiliz-Yahudi medeniyetine başkaldıracak irade ve gücün bulunmasının önemini onların başkaldıran insandan korktukları tespitiyle yapar. Cihad da zulme başkaldırıdır zaten; haksızlığa boyun eğmemenin yolunun ödev ahlakıyla şekillenmiş cihaddan geçtiği Teoman Hoca'nın tezlerinden. Çağdaş Küresel Medeniyet ile mücadele için bu savaşçılığın geri gelmesi gerekir ona göre. Teoman Hoca'nın ödev ahlakı, görev ahlakının bünyesine başkaldırıcıyı yerleştirilmesi Nurettin Topçu ve Albert Camus'nün tesirine de bağlıdır. (Duralı, 2006, 192) Bu anlamda başkaldırı yalnızca ötekine, çağdaş küresel medeniyete değil aynı zamanda insanı kimliğini unutturan her şeye, en başta da kayıtsızlıktır: "Başkaldıran insan yok. Öylesine uyuşturulduk ki, ayaklanan var da başkaldıran yok. Ayaklanan ne yaptığını bilmez, paldır küldür ortalıklarda gezinir." (Duralı, 2009, 25)

Teoman Duralı tarihi Türklüğü anlattığı gibi bir gelecek perspektifi de ortaya koyar. Millî toplumcu, faşizan milliyetçilikle Ziyonculuğun dışında Arap ve Türk milliyetçiliklerinin doğal olmayan durumları ortaya koyduğunu ifade eder. Net ayırım yapar Duralı, iki yoldan birini, İslâmî dayanışmacı, toplumcu, Hakçı, adaletçi bir düzeni de getirecek olan Veda Hutbesi'ni geleceğin ruhunu şekillendirecek metin görür: "Tarihte felsefi şuur seviyesinde tezahür etmiş birbirine zıt iki tesanüt ülküsüyle karşılaşırız. Bunlardan biri, 'Veda Hutbesi'nde ifadesini bulan hangi soy ile cinsiyetten gelirlerse gelsinler, Allah yarattığı olduklarını bildiren inancın çatısı altında toplanmış insanların ülkü birliyi, öbürüsü de 'ihtilâlikebîr'in sonucunda görünümüne çıkmış soy sop yahut ırk aslı ile çıkar hesaplarını vurgulayan kavmî milliyet birliğidir." (Duralı, 2003, 160)

Teoman Duralı'nın Türklük'ünün içeriği kendinden önceki düşünürlerinkinden çok da farklı değil. Türklüğe kuvvetli ve derin muhtevalar katmaz Duralı; en bariz etkisi milliyetlerin geri çekildiği, postmodernizm karşısında aidiyetlerin çöktüğü, küresel sistem vasıtasıyla kapitalist dünya sisteminin, küresel kültürün toplumları ve bireyleri kimliksizleştirdiği zamanda men-subiyet bağlarını hatırlatması, en önemlisi de

milliyeti vurgularken bunu bütünüyle İslâm'a endeksli kılması, İslâm ile ontolojik bir Türk fikri oluşturmastır.

Omurgasızlaştırılmış Türklük ve Çağdaş Küresel Medeniyet tam zamanında yayımlanmış eserlerdir. İlkinde Türk'ün teşekkülündeki cihad, gaza ve fethi düşük tonda işlese de bilhassa nehir söyleşisinde Kemalizm'in biz Türklerin savaşçılığını kırdığı vurgusu kendi dönemi bakımından son derece değerlidir.

Felsefesini, şahsi niteliklerini, çok yönlü dil, kültür ve fikri yapısını kendine özgü üslubuyla birleştiren Teoman Hoca, Türkiye'nin özellikle Gezi sonrasındaki dönemine argümantasyon desteği sağlayarak kamusal entelektüel, organik aydın vazifesini, o çok değer verdiği görev ahlakı çerçevesinde yerine getirir.

KAYNAKÇA

- Duralı, Şaban Teoman (1997), "Türk Modernleşmesine Felsefi Bir Bakış", *Dergâh*, 1997, sayı: 83.
- Duralı, Şaban Teoman (1998), "Omurgasızlaştırılmış Türklük", *Yeni Türkiye*, 1998, sayı: 23-24.
- Duralı, Şaban Teoman (2003) *Çağdaş Küresel Medeniyet*, Dergâh Yayınları.
- Duralı, Şaban Teoman (2006), *Sorun Nedir?*, Dergâh Yayınları.
- Duralı, Şaban Teoman (2009), *Sorun Çağının Anatomisi*, Şule Yayınları.
- Duralı, Şaban Teoman (2009a), "Sınır Tanımayan Teknoloji, Rabbini Tanımayan İnsan Üretiyor", *Aksiyon*, 28.09.2009.
- Duralı, Şaban Teoman (2010), "Şaban Teoman Hocayla", *Rihle*, 2010.
- Duralı, Şaban Teoman (2010a), *Omurgasızlaştırılmış Türklük*, Dergâh Yayınları.
- Duralı, Şaban Teoman (2011), *Deniz ve Kaşiflik*, Şule Yayınları.
- Duralı, Şaban Teoman (2013), "Türk Tarihi Irk Değil Dava Tarihidir", *Bugün*, 08.04.2013.
- Duralı, Şaban Teoman (2015), "Bir Üniversite Tasavvurundan Bahsetmek", *Dergâh*, 2015, sayı: 308.
- Duralı, Şaban Teoman (2018), "Darwin Birçok Fikri İbn Miskeveyh'ten Almış Olmalı", *Dergâh*, 2018, sayı: 343.
- Duralı, Şaban Teoman (2020), *Öyle Bir Geçer ki Zaman*, Turkuvaz Kitap.
- Duralı, Şaban Teoman (2020a), "Osmanlı'nın Yıkılmasının Sebebi Kavmiyetçilik Mikrobunun Bulaştırılmasıdır", *Derin Tarih*, 2020, sayı: 103.
- Duralı, Şaban Teoman (2022), *Dur Durak Bilmeden*, Cumhurbaşkanı İletişim Başkanlığı Yayınları.
- Duralı, Şaban Teoman (2022a), *Din ve Felsefe-Bilim Açısından Doğu ve Batı Medeniyetleri*, Zeytinburnu Belediyesi Yayınları.